

Intervenció arqueològica a les obres d'urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Rialb.

Jaciment “La Torre de Rialb”

Torre de Rialb (La Baronia de Rialb, la Noguera)

Abril de 2010

a

Lourdes Moret Pujol
Dídac Pàmies Gual
Roger Molinas Amorós

Mataró, 6 de maig de 2010

SUMARI

1.	SITUACIÓ.....	4
2.	ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS	4
3.	PROTECCIÓ	4
4.	MOTIVACIÓ I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ.....	5
5.	FONAMENTS DE DRET	5
6.	METODOLOGIA.....	5
7.	TREBALLS REALITZATS	6
7.1.	Seguiment del rebaix.....	6
7.2.	Delimitació de les restes i excavació	7
8.	RESULTATS OBTINGUTS	7
8.1.	Rases de serveis.....	8
8.2.	Inhumació (UE 8)	8
8.3.	Estructura (UE 12).....	9
8.4.	Sitja (UE 4).....	10
9.	CONCLUSIONS	10
10	BIBLIOGRAFIA	11

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 3: LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ANNEX 4: INVENTARI DELS MATERIALS I DIBUIXOS

ANNEX 5. ESTUDI ANTROPOLÒGIC I FAUNÍSTIC

ANNEX 5. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

FITXA TÈCNICA

Lloc de la intervenció	Plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Rialb
Població i comarca	La Baronia de Rialb(la Noguera)
Jaciment/s arqueològic/s	La Torre de Rialb
Coordenades UTM	X=351530 / Y=4649145 / Z=478m
Promoció	INCASÒL- Institut Català del Sòl
Execució intervenció	Antequem, SL
Execució de les obres	CISSA- Constructora e Inmobiliaria de Solsona, SA
Direcció tècnica	Lourdes Moret i Pujol
Coordinació	Marc Bosch de Doria
Suport tècnic	Dídac Pàmies Gual Roger Molinas Amorós (antropologia)
Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Seguiment d'obra i excavació arqueològica
Dates autoritzades	Del 7 al 14 d'abril de 2010
Resum	En motiu de l'obra d'urbanització de la plaça de l'església del nucli urbà de la Torre de Rialb, s'ha efectuat una intervenció arqueològica preventiva per evitar la destrucció de les possibles restes i documentar-les degudament. S'han localitzat diverses restes d'època medieval: una sitja, una inhumació i tres graons corresponents a l'antiga escala d'accés a l'església parroquial de Sant Iscle i Santa Victòria de Torre de Rialb. La totalitat de les restes s'han delimitat i documentat topogràficament i s'han excavat i documentat exhaustivament per necessitats de l'obra de construcció.
Paraules clau	Època medieval / sitja / necròpolis.

1. SITUACIÓ

La intervenció arqueològica s'ha dut a terme al nucli urbà de la Torre de Rialb, pertanyent al terme municipal de la Baronia de Rialb, comarca de la Noguera. L'àmbit d'actuació s'ha localitzat al vial existent des de l'entroncament amb el camí d'accés, tota la plaça de l'església i la totalitat del vial existent fins el límit dels habitatges a l'extrem sud.

La seva situació topogràfica segons el sistema de coordenades Universal Transversa Mercator és: X=351530 / Y=4649145 / Z=478

2. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

La Torre de Rialb és un conjunt format per l'Església parroquial de Sant Iscle i Santa Victòria, datada de l'any 1090, un cementiri, unes cinc cases disseminades i un edifici en runes ubicat a la part alta interpretat com les restes del castell. El cementiri conserva alguna estela discoïdal "de força antiguitat".

La construcció primitiva de l'església tenia unes dimensions de 10 per 18 m, i l'amplada interior al primer pla és de 7,4 metres. De l'absis només en resta l'inici de la corba, d'uns 90 cm, i està ocupat per la sagristia i un cos d'edifici de planta trapezoïdal. Queda visible del tot el mur de migdia, on hi ha el cementiri i una placeta. El parament és de blocs regulars d'uns 18 cm de gruix, ben escairats i disposats en fileres, més grans a la part superior.

La portalada és de mig punt i entra aquesta i l'absis hi ha una finestra de doble esqueixada d'arc de mig punt i dovelles petites. Entre la porta i el campanar hi ha una altra espitllera d'una esqueixada i arc monolític. El campanar és relativament modern i té a la part superior de la teulada una obertura tapiada amb arc de mig punt, que és l'indici d'un campanar anterior.

A ponent, l'església està tapada per la casa rectoral que comunica amb l'església a nivell de paviment.

Amb motiu de les obres de rehabilitació de l'edifici de l'antic ajuntament, convertit en alberg, es va realitzar una intervenció arqueològica a càrrec de l'empresa Arqueoponent, els resultats de la qual foren negatius.

3. PROTECCIÓ

El jaciment arqueològic està protegit com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) d'acord amb el Decreto de 22 de abril de 1949, sobre protección de los castillos españoles (B.O.E. 5-5-1949), la Ley 16/1985, de 25 de juny, del Patrimonio Histórico Español i la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.

A nivell local, també resta protegit pel "Text refós normes subsidiàries de planejament de la Baronia de Rialb. Normes subsidiàries. Octubre 2005" (Data aprovació urbanisme 13/10/2005)

4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

La realització d'una intervenció arqueològica a la zona del nucli urbà de la Torre de Rialb, al terme municipal de La Baronia de Rialb (la Noguera) ve motivada pel fet que aquest àmbit queda afectat pel projecte d'urbanització de la plaça de l'església del nucli urbà de la Torre de Rialb, promogut per l'Institut Català del Sòl (INCASÒL) l'any 2010. La realització d'aquesta obra implicava la realització de rebaixos i remocions de terres per tal de col·locar els serveis (aigua, enllumenat i clavegueram) i encabir el nou paviment, la qual cosa suposaria l'afectació de les possibles restes amagades al subsòl, ja que segons l'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya (IPAC), aquest espai correspon a una zona d'expectativa arqueològica amb la presència d'un edifici militar, un edifici religiós, una zona d'enterraments col·lectius i un lloc sense estructures visibles.

Així doncs, s'ha vist convenient la realització d'un seguiment arqueològic preventiu dels treballs d'obra per tal de valorar l'existència de possibles restes que puguin quedar afectades, atesos els antecedents arqueològics de la zona.

L'objectiu d'aquesta actuació ha estat l'excavació i documentació exhaustiva de les estructures localitzades que queden afectades pel projecte d'urbanització de la plaça de l'església, així com la recuperació de tot el material arqueològic localitzat durant l'excavació.

5. FONAMENTS DE DRET

- Llei 9/1993 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català (DOGC 1807 de l'11 d'octubre de 1993)
- Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC 3594 de 13 de març de 2002).
- Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic i Ambiental de Vilassar de Dalt (1997).

6. METODOLOGIA

Aquesta intervenció arqueològica s'ha dut a terme de forma mecànica i manual. D'una banda, s'han realitzat les rases dels serveis per mitjà d'una màquina retroexcavadora sota el control directe de l'arqueòleg.

Per altra banda, la delimitació i excavació de estructures arqueològiques ha implicat la seva excavació manual seguint la metodologia arqueològica.

Els treballs d'excavació arqueològica s'han realitzat amb un tècnic arqueòleg i dos auxiliars d'arqueologia d'Antequem SL.

Les tasques de documentació arqueològica s'han desenvolupat seguint el mètode de registre de dades proposat per E.C. Harris i A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciment i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Es distingeixen i retiren cada un dels diversos nivells i estrats localitzats, d'acord amb criteris estratigràfics, de textura, composició i color. Per el registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen es realitza una numeració correlativa d'aquests denominats *Unitat Estratigràfica* (U.E.), que individualitza els uns dels altres i de la qual se'n realitza una fitxa. En aquesta, s'indica la seva ubicació en el context general del jaciment, la descripció i la posició física respecte a la resta d'UE amb què es relaciona així com la seva datació. S'informatitzarà amb el sistema MS Acces.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

Els materials recuperats es separen en bosses diferenciades per cada U.E. Posteriorment seran rentats, siglats i inventariats. L'estudi d'aquests materials permetrà acostar-nos a la datació relativa de cada UE. En aquest cas les sigles utilitzades són: T.R. -10 (Torre de Rialb-2010).

Els treballs s'han completat amb l'aixecament planimètric dels diferents àmbits d'actuació, tot assenyalant les zones intervingudes, els diferents nivells i restes localitzades, així com també, les plantes generals del jaciment, plantes concretes i seccions que complementin la documentació de cadascuna de les tasques desenvolupades.

També s'ha realitzat el corresponent reportatge fotogràfic de tots els treballs realitzats i de cada una de les estructures localitzades per tal de deixar constància dels mateixos.

Un cop finalitzada la intervenció es realitza la present memòria final que inclou els resultats i conclusions, així com també tota la documentació generada per la intervenció (Llistat d'UE's, planimetria, inventaris, documentació fotogràfica...)

7. TREBALLS REALITZATS

La intervenció arqueològica subsidiària de les obres d'urbanització de la plaça de l'església de la Torre de Rialb s'ha dut a terme entre els dies 7 i 14 d'abril, consistent en el seguiment del rebaix del subsòl per a la instal·lació dels futurs serveis, la delimitació de les restes localitzades i l'excavació de les mateixes.

7.1. Seguiment del rebaix

Aquests treballs han consistit en la realització de diverses rases amb l'objectiu de proporcionar els serveis necessaris als diferents edificis existents al nucli. S'han realitzat quatre rases de poca profunditat per a la instal·lació de l'enllumenat públic i les escomeses de llum i aigua a les parcel·les, i una rasa d'aproximadament 1 m de profunditat per a la instal·lació de dos tubs de desguàs, un per aigües pluvials i l'altre per aigües fecals, al llarg del vial principal.

Rasa 1

La rasa s'ha ubicat front la façana sud, tan de la rectoria com del campanar de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria, ran de mur d'ambdós edificis. Presenta una longitud de 10,51 m, una amplada de 0,4 m i una profunditat de 0,4 m. Està disposada de est a oest i s'ha realitzat en un terreny terrassat amb un desnivell de 1,45 m, de manera que un tram de 4 m transcorre per la terrassa superior (davant el campanar de l'església) i la resta per la terrassa inferior (davant la rectoria).

Rasa 2

Aquesta rasa parteix de l'extrem est de la Rasa 1 fins al centre de la plaça del nucli urbà, on es comunica amb l'extrem nord de la Rasa 5, de manera que la disposició que presenta és de nord a sud. La longitud de la rasa és de 20,92 m, una amplada d'entre 0,3 i 0,4 m, i una profunditat que oscil·la entre 0,4 i 0,9 m.

Rasa 3

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

L'inici de la rasa el trobem a l'extrem oest de la Rasa 1 i finalitza a l'angle nord-est de l'edifici de l'Antiga Escola, formant un recorregut de nord a sud al llarg d'una longitud de 38,31 m aproximadament. Tan l'amplada com la profunditat de la rasa són de 0,4 m.

Rasa 4

Presenta una planta en forma de L. S'inicia a l'extrem sud-oest de l'edifici de l'Antic Ajuntament fins a l'extrem nord-oest del mateix edifici i adossat a aquest, formant una longitud de 8,12 m, punt en el que la rasa presenta un gir d'aproximadament 90° vers l'oest fins a comunicar-se amb el centre de la Rasa 3, la longitud del segon tram és de 7,7 m. Tan l'amplada com la profunditat són de 0,4 m.

Rasa 5

Correspon a la rasa de dimensions més grans. S'inicia al centre de la plaça del municipi i segueix vers el sud pel centre de l'únic vial del nucli fins a assolir una longitud de 100,58 m. Les dimensions de la rasa varien segons el tram degut a la quantitat i les dimensions dels tubs que s'hi ha d'encabir. D'aquesta manera trobem que el primer tram de rasa, d'aproximadament 13,24 m de longitud (des del centre de la plaça fins a l'angle nord-est de l'edifici de l'Antiga Escola) presenta una amplada de 1,2 m; el segon tram de 47,79 m de longitud, presenta una amplada de 1,66 m; i al tram final, de 39,55 m de llargària, l'amplada s'amplia fins a 1,8 m ja que en aquest punt, s'hi ha d'encabir un tub de 0,7 m de diàmetre i un tub de 0,4 m de diàmetre.

La disposició dels dos primers trams és de nord a sud, mentre que la del tercer tram és de nord-est a sud-oest.

Cal destacar la realització d'un ramal des del primer tram de la Rasa 5 fins a la porta d'accés de l'Antic Ajuntament a fi de proporcionar servei de clavegueram a l'edifici.

7.2. Delimitació de les restes i excavació

Durant els treballs de rebaix de les rases s'han localitzat diverses restes arqueològiques en diferents punts del nucli urbà. En primer lloc s'han documentat restes òssies a 3,7 m de distància vers la façana sud de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria al llarg dels treballs de construcció de la Rasa 2. Immediatament s'ha procedit a la neteja en superfície de la zona de forma manual fins a delimitar un retall en forma de banyera corresponent a un enterrament de fossa simple amb coberta de lloses i s'ha excavat seguint el mètode arqueològic.

El segon punt on s'han localitzat restes es troba front la façana est de l'edifici situat a migdia del nucli, les quals han aparegut durant la construcció de la Rasa 5. Es tracta d'un retall de planta semicircular corresponent a una sitja de la que se n'ha excavat la meitat, ja que per motius de seguretat no s'ha pogut excavar en la seva totalitat.

8. RESULTATS OBTINGUTS

Els treballs d'urbanització de la plaça de l'església del nucli urbà de la Torre de Rialb consistents en la realització de cinc rases a la plaça i al vial principal del municipi, han posat al descobert diverses restes arqueològiques corresponents a un enterrament de fossa simple amb coberta de lloses, una sitja d'època medieval i una estructura de pedra seca que probablement correspongui a una escala per accedir a l'església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Torre.

8.1. Rases de serveis

L'estratigrafia documentada durant els treballs de rebaix de les rases està formada per tres estrats diferenciats. En primer lloc trobem l'estrat superficial UE 1, d'argila de color marró fosc amb compactació mitjana i d'entre 10 i 40 cm de potència, seguit d'un segon estrat UE 2 de runa i restes de material constructiu modern (plàstics, maons i formigó) amb una potència de fins a 1 m al punt més profund. La zona on s'ha documentat més potència d'aquest estrat es localitza a l'espai ocupat per la plaça i el tram de vial que va des de la plaça fins a la rectoria. Aquest fet respon a la necessitat d'anivellar el terreny per aconseguir una superfície plana en aquest punt, atès que està situat a la vessant oest del promontori i presenta una inclinació molt pronunciada.

El tercer estrat documentat correspon a l'estrat natural (UE 3) compost per limolites amb intercalacions de gresos i conglomerats de tonalitats rogenques i grises format durant el període oligocè.

És en aquest tercer estrat on s'hi ha documentat les diverses restes arqueològiques localitzades.

8.2. Inhumació (UE 8)

Durant els treballs de construcció de la Rasa 2 s'ha localitzat al tall est, un retall de secció còncava excavat a l'estrat UE 3, farcit amb argila de color vermellós amb poca compactació (UE 10) on s'hi ha detectat la presència de restes òssies.

Per tal de confirmar que es tracta d'una tomba s'ha delimitat una àrea en superfície d'aproximadament 6 m² i s'ha procedit en primer lloc, a la retirada per mitjà d'una màquina retroexcavadora de la runa generada pel desmunt del cobert existent en aquest punt al moment d'iniciar l'obra i en segon lloc, a l'excavació de forma manual.

Un cop retirada la runa (UE 1), s'ha localitzat el nivell de circulació (UE 6) d'aquesta edificació, format per un estrat de color marró fosc de matriu sorrenca amb poca compactació, amb una potència d'entre 1 i 17 cm.

Cobert per l'estrat UE 6 s'ha documentat un segon estrat de 34 cm de potència format per pedres de dimensions mitjanes i argila amb tonalitats rogenques (UE 7) que s'estén a la banda oest de la Rasa 2, utilitzat per anivellar el terreny, atès l'alt desnivell documentat en aquesta zona del nucli urbà, però del que en desconeixem la cronologia ja que no s'ha recuperat cap resta moble que ens pogués indicar una cronologia aproximada.

La Tomba 1, coberta per l'estrat UE 7, està excavada al substrat geològic UE 3. Presenta planta de fossa simple amb coberta de lloses de la que només se n'ha conservat la meitat est, atès que la resta ha quedat afectada pels treballs de construcció de la Rasa 2.

L'estructura està formada pel retall de la fossa (UE 8) de planta ovalada de 86 cm de longitud, 53 cm d'amplada i 24 cm de profunditat; la coberta de lloses (UE 9), que cobreixen la totalitat de la tomba, el farciment (UE 10) format pel propi sediment extret durant els treballs d'excavació de la fossa i l'individu (UE 11).

La part conservada de l'humat (extremitats inferiors, part de les extremitats superiors i pelvis) presenta un bon estat de conservació en connexió anatòmica. Està dipositat en posició de decúbit supí amb el cap a l'oest i els peus a l'est com és habitual en els rituals d'enterrament cristià en època medieval, i les mans damunt la pelvis. Es tracta d'un individu masculí d'entre 7 i 14 anys que tenia una alçada aproximada d'1,2 m.

Val a dir que al llarg dels treballs d'excavació de l'estrat UE 10 s'han localitzat diversos fragments de restes òssies sense connexió anatòmica pertanyents a un mínim de dos individus diferenciats, un individu menor de 20 anys de sexe indeterminat i un segon d'entre 20 i 25 anys de sexe femení, que haurien ocupat aquesta mateixa fossa en un moment anterior a l'enterrament de l'individu UE 11.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

En el cas de la tomba excavada a la zona de la sagrera de l'església de Sant Iscel i Santa Victòria de la Torre no es pot establir cap cronologia, atès el reduït nombre d'estructures documentades i a la falta de material moble. Tanmateix podem assenyalar que el tipus d'enterrament documentat aquí corresponen al tipus de fossa simple excavada al sòl amb coberta de lloses. Pel que fa a la cronologia, cal ser prudents a l'hora d'atribuir-la a partir de precisions tipològiques, atès que existeixen llargues pervivències pel que fa al tipus d'enterrament, que es poden mantenir de manera bastant uniforme durant períodes cronològics relativament llargs.

Malgrat la manca de dades, pensem que la tomba pot ser d'una cronologia entre el segle IX i XIII dC. Aquesta tipologia d'enterrament dins aquest àmbit cronològic s'ha documentat a:

- A l'església de Sant Esteve de Castellar Vell (Castellar del Vallès, Vallès Occidental) es van documentar fosses simples amb coberta de lloses en una cronologia del segle XI-XII.
- A l'església de Sant Menna (Sentmenat, Vallès Occidental) es va documentar aquest tipus d'enterrament en una cronologia de segle XI-XIII.
- A l'església de Sant Julià d'altura (Vallès Occidental) es documenta la nostra tipologia als segles XI-XIII.
- A Sant Quintí de Taravil (Capolat, Berguedà) es van trobar enterraments de fossa simple amb coberta de lloses es documenten en els segles IX-XII.
- A l'excavació del carrer Puig i Cadafalch 46-52 (Terrassa, Vallès Occidental) es va documentar aquesta tipologia d'enterrament en una cronologia dels Segle X-XIII.

Totes aquestes necròpolis esmentades es troben relacionades amb edificis romànics o preromànics, com és el cas de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Torre, construïda al segle XI. Per tant, no és d'estranyar que l'enterrament documentat es situï cronològicament entre el segle XI i XIII, si tenim en compte que ja el segle XI es fomentava l'enterrament dels morts a les sagreres situades al voltant de les esglésies, per tal que els difunts reposessin en terra sagrada i el seu descans no fos pertorbat.

8.3. Estructura (UE 12)

A la mateixa zona on s'ha localitzat la Tomba 1 però a la banda oest de la Rasa 2, s'hi han localitzat restes òssies que, per proximitat a la Tomba 1, podrien fer pensar en la presència d'una nova tomba en aquest punt. A fi d'identificar les restes s'ha delimitat una àrea de 2,7 m² i s'ha procedit a l'excavació manual de les restes.

L'estratigrafia localitzada en aquesta àrea era similar a la documentada a la banda est de la Rasa 2, tot i que en aquest cas no s'ha observat la presència del nivell de circulació del cobert.

Un cop retirat l'estrat UE 6, format per pedres de dimensions mitjanes i argila, s'ha documentat l'estrat UE 13 també format per pedres de diverses mides, argila de color marró clar i restes òssies sense connexió anatòmica pertanyents a un mínim de dos individus, un individu prenatal i un individu adult, per tant, ens trobem davant d'un estrat remogut anteriorment a la present intervenció arqueològica, de funció indeterminada que probablement comportà la destrucció d'una o més tombes en aquest indret, les quals no s'han pogut localitzar.

A la banda nord de l'estrat UE 13 i cobert per aquest, s'han localitzat tres alineacions de pedra seca ben escairades sobreposades una amb l'altra i desplaçades en planta (UE 12) configurant així tres graons marcant una línia ascendent de sud-oest a nord-est. La longitud visible de cada element varia ja que no s'ha pogut excavar en la seva totalitat, de manera que el graó inferior presenta una llargària de 26 cm, el graó d'entremig de 48 cm i el superior de 76 cm, mentre que

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

l'amplada o peu i l'alçada són molt similars, mantenint-se en un marge d'entre 21 i 31 cm, i entre 17 i 23 cm respectivament.

La falta de superfície excavada no ens permet confirmar la hipòtesi però molt probablement es tracti d'un tram de tres graons que formava part d'una escala d'accés al recinte religiós atès que com hem esmentat anteriorment, el desnivell del terreny era molt pronunciat.

A la banda sud de l'estrat UE 13 i també cobert per aquest s'ha localitzat un veta de roca pertanyent a l'estrat geològic UE 3.

8.4. Sitja (UE 4)

Al llarg dels treballs de construcció de la Rasa 5, al vial principal disposat de nord a sud, s'ha localitzat, front la façana est de l'edifici situat més a migdia del nucli, un retall de planta circular (UE 4) excavat a l'estrat geològic UE 3. El fet de localitzar-se al moment de la construcció de la rasa ha comportat que quedés lleugerament seccionat.

Presenta un diàmetre de 1,4 m i se'n conserva una alçada de 1,87 m. Es troba reblerta per un nivell de matriu argilosa i llims de color marró clar amb poca compactació, així com abundants pedres de mida mitjana i petita (UE 5). També s'ha observat la presència d'un nivell d'argila de color vermell procedent de la caiguda de part de la boca per la banda nord.

En el moment de l'excavació s'hi han documentat abundants restes de carbons i cendres, diversos fragments de ceràmica reduïda dels que cal destacar un fragment de vora d'olla, restes d'escòria de ceràmica i restes òssies d'origen animal (molar inferior d'un èquid), que ens proporcionen una cronologia d'època baix medieval.

Per causes d'espai i seguretat a l'obra, no s'ha excavat la part est de la sitja ja que es troba coberta per la sedimentació extreta de la pròpia Rasa 5, i la seva evacuació és inviable amb els mitjans mecànics de que disposem, per tant s'ha procedit a l'excavació de la part oest.

Per tal de poder seguir amb les obres, un cop excavada s'ha protegit tan la sitja com el farciment restant a fi de no malmetre les restes i s'ha reblert definitivament amb la mateixa argila extreta de la rasa.

La totalitat de les restes arqueològiques localitzades s'han excavat i protegit amb geotèxtil i s'ha procedit al corresponent cobriment amb la pròpia sedimentació de l'obra amb l'objectiu de no malmetre les restes.

9. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica realitzada en motiu de les obres d'urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Rialb ha permès documentar part d'una tomba de fossa simple amb coberta de llosa, una sitja i tres graons que probablement formessin part d'una escala que donava accés a l'església de Sant Iscle i Santa Victòria.

La tomba, situada a 3,7 m de distància vers la façana sud de l'església, ha quedat parcialment afectada pels treballs de construcció de la Rasa 2. Un cop localitzada al tall est de la rasa s'ha procedit a la delimitació de l'estructura en superfície i a l'excavació de forma manual. Es troba excavada a l'estrat geològic UE 3 i presenta planta de fossa simple amb coberta de lloses, que un cop retirada, s'hi han documentat diverses restes òssies sense connexió anatòmica corresponents a una ossera i les extremitats inferiors, pelvis i part de les extremitats superiors d'un individu en connexió anatòmica de sexe masculí i edat compresa entre 7 i 14 anys, en posició de decúbit supí disposat amb el cap a l'oest i els peus a l'est, com és habitual en el ritual d'enterrament cristià en època medieval.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

Tot i no obtenir suficients dades que ens permetin establir una cronologia absoluta de l'estructura, atenent la tipologia (fossa simple amb coberta de lloses) que s'ha localitzat en jaciments datats entre els segles IX i XIII i la data de construcció de l'edifici de culte (segle XI), hem situat la inhumació dins un marc cronològic que oscil·la entre el segle XI i el segle XIII.

Cal destacar que de les restes òssies sense connexió anatòmica localitzades a l'interior se n'han identificat un mínim de dos individus diferenciats. Un individu menor de 20 anys de sexe indeterminat i un segon d'entre 20 i 25 anys de sexe femení al que se li ha detectat una peridontitis avançada al fragment de maxil·lar. Aquest fet demostra la reutilització en diverses ocasions d'aquesta estructura ja que l'espai de la sagrera en època medieval era molt reduït i la zona on ens trobem presentava un desnivell molt pronunciat.

Al mateix punt on s'ha localitzat la tomba, però a la banda oest de la Rasa 2, s'hi han documentat tres graons (UE 12) que podrien correspondre a un tram d'escala que permetés accés a l'església situada al punt més elevat del promontori, però la falta de superfície excavada no ens ha permès confirmar aquesta hipòtesi.

L'última estructura localitzada està situada front la façana est de l'edifici situat més al sud del nucli urbà. Es tracta d'una sitja excavada al subsòl que en el moment de l'excavació s'hi ha documentat abundants restes de carbons i cendres, diversos fragments de ceràmica reduïda dels que cal destacar un fragment de vora d'olla, restes d'escòria de ceràmica i restes òssies d'origen animal (molar inferior d'un èquid), que ens proporcionen una cronologia d'època baix medieval.

La totalitat de les restes arqueològiques localitzades s'han excavat i protegit amb geotèxtil i s'ha procedit al corresponent cobriment amb la pròpia sedimentació de l'obra amb l'objectiu de no malmetre-les.

10 BIBLIOGRAFIA

- BOLÒS, J. (1989): *Necròpoli de Vulpellac*, a Catalunya Romànica vol. 1. Empordà-I, pp. 349-350.
- BOSCH DE DÒRIA, M.(2010):*Projecte Intervenció Arqueològica Preventiva subsidiària de les obres d'urbanització de la plaça de l'església de la Torre de Rialb (la Baronia de Rialb), la Noguera*. Antequem.Mataró. Inèdit.
- BROTHWELL D.R. (1981): *Desenterrando Huesos. La excavación, tratamiento y estudio de restos del esqueleto humano*, Fondo de Cultura Económica
- CAMPILLO D., SUBIRÀ E., (2004): *Antropología física para arqueólogos*, Ariel, Barcelona
- CASAS, J.; NOLLA J. (1984): *Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al NE de Catalunya*. Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona.
- COLL, J. (2007): *Mallorca i el comerç medieval de les olles de Barcelona i el seu entorn*. Dins Arqueologia Medieval, vol. 3, pp. 44-53. ACRAM. Barcelona.
- DAVIS S. (1989): *La arqueología de los animales*. Bellaterra
- DD.AA. (1985): Catalunya Romànica vol. 4 , La Garrotxa,
- GRABOLOS RAMON (1971): *Santa Pau i la seva baronia*.
- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALAUNYA (1990). Fundació Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- GUÀRDIA, J. (2006): La necròpolis de Sant Quintí de Taravil (Capolat, Berguedà). Dins *III Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya*, vol. 2, pp. 660-679. ACRAM. Sabadell.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

MOLINA, D.; ROIG, J. (2006): *Un conjunt ceràmic del segle XIV a la vila de Sabadell: la intervenció arqueològica al carrer de Sant Joan, 26 - carrer de la Borriana, 19*. Dins III Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya, vol. 1, pp. 316-331. ACRAM. Sabadell.

MORET, L. (2005): Intervenció d'urgència a l'ermita de Santa Llúcia de Trenteres (Santa Pau, la Garrotxa). Arqueociència. Inèdit.

PADILLA, I. (1982): *La necròpolis de Santa Creu de Joglars (Osona)*, a Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya, "Acta/Mediaevalia", annex 1.

PREVOSTI I MONCLÚS, M.(1981): *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Iluro*. Premi Iluro de monografia històrica. Mataró: Rafael Dalmau.

RIU, M. (1982): *Alguns costums funeraris de l'Edat Mitjana a Catalunya*, a Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya, "Acta/Mediaevalia", annex 1, p. 40.

RIU, M.; BOLÒS, J. (1982): *Observacions metodològiques, esquemes i fitxes de treball per a l'estudi de les sepultures*, a Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya, "Acta/Mediaevalia", annex 1.

ROIG I BUXÓ, J; COLL I RIERA, J. MANEL; MOLINA I VALLMITJANA, J. ANTONI (1995): *L'església vella de Sant Menna. Sentmenat: del segle V al XX, 1500 anys d'evolució històrica*. Ajuntament de Sentmenat del Vallès.

ROIG, J; COLL, J. MANEL (2003): *L'església de Sant Julià d'Altura (Sabadell, Vallès Occidental)*. Dins les actes del II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Sant Cugat del Vallès, 18-21 d'abril de 2002. ACRAM.

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

1. Plaça de l'església del nucli urbà de la Torre de Rialb

2. Actual rampa d'accés a l'església de Sant Iscle i Santa Victòria

3. Vial principal davant l'Antiga Escola

4. Vial principal del nucli

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

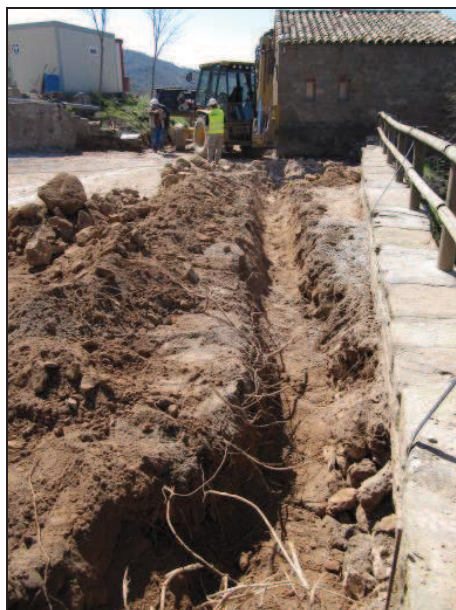
5. Rasa 1 front el campanar de l'església

6. Rasa 1

7. Vista general de la Rasa 3

8. Rasa 3 a la zona de la plaça

9. Estrat d'enderroc UE 2 a la Rasa 3

10. Vista general de la Rasa 2

11. Vista general de la Rasa 2

12. Tram de Rasa 4 disposat de est a oest

13. Tram de Rasa 4 disposat de nord a sud

14. Extrem nord de la Rasa 5

15. Estrat UE 2 a la Rasa 5

16. Serveis actuals a la Rasa 5

17. Estrat superficial UE 1 i estrat geològic UE 3 a la Rasa 5

18. Vista general de la Rasa 5

19. Estrat superficial UE 1 i estrat geològic UE 3 a la Rasa 5

20. Treballs a la Rasa 5

21. Vista de les rases 2 i 3 .

22. Tram de la Rasa 2 on s'hi ha localitzat la Tomba 1

23. Vista en alçat de la Tomba 1 coberta per l'estrat UE 7

24. Tomba 1 en primer pla i estrat UE 13

25. Coberta de lloses de la Tomba 1.

26. Vista de la secció de la Tomba 1

27. Individu UE 11.

28. Fossa UE 8

29. Vista de l'estrat UE 13.

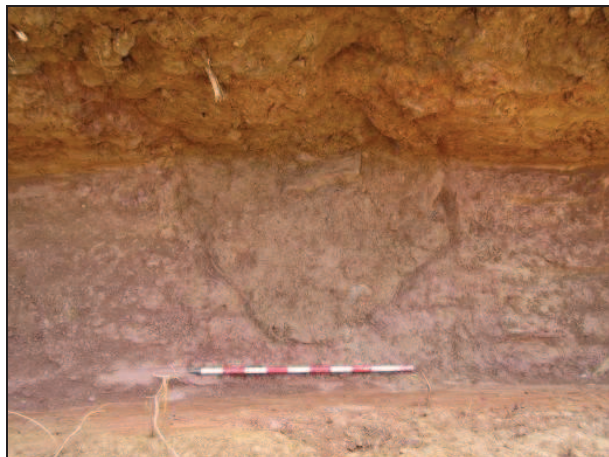
30. Vista de l'estrat UE 13

31. Vista zenital dels graons UE 12

32. Localització de la sitja UE 4

33. Vista zenital de la sitja UE 4.

34. Vista general de la sitja UE 4

35. Vista zenital de la sitja mig excavada

36. Sitja UE 4 excavada

37. Vista en alçat de la sitja UE 4

38. Vista general de la sitja UE 4

39. Vista general de la sitja UE 4

40. Cobriment de la sitja UE 4

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

ANNEX 3: LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	Torre de Rialb	ANY	2010	U.E.	01				
MUNICIPI	Torre de Rialb (La Noguera)	CODI	TR-10	TIPUS	Estrat				
DEFINICIÓ	Estrat superficial			ÀMBIT/SECTOR					
				FET/ESTRUC.					
COMPOSICIÓ GEOL.	argila								
COMPOSICIÓ ORG.									
COMPACTACIÓ	Mitjana	COLOR	marró fosc						
INCLUSIONS (-10%)									
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL		MOSTRES							
ALTRES OBSERVACIONS									
FORMA PLANTA		FORMA SECCIÓ							
BASE		OBSERVACIONS PARET							
DIMESIONS									
TIPUS ESTRUCTURA									
MATERIAL CONSTR.									
TIPUS D'OBRA									
ALTRES DADES TÈCNiques									
Z SUP		Z INF		m s.n.m.	POTÈNCIA		cm	ORIENTACIÓ	
DIMENSIONS MÀX.				FIABILITAT/CONSERV.					
OBSERVACIONS									
MATERIALS									
Nº INHUM.		ESTRUCTURA VINC.		ORIENTACIÓ IN					
POSICIÓ				CONSERV.					
ALTRES ELEM.									
COBREIX	2,3,4,5,6,7			COBERT PER					
FARCEIX				FARCIT PER					
TALLA				TALLAT PER					
S'ADOSSA				SE LI ADOSSA					
IGUAL A				COMPARABLE					
INTERPRET.	Nivell de circulació actual								
CRONOL.	segle XX								
PLANTES		FOTO		DATA	Abril 2010				
SECCIONS		NOM	Lourdes Moret Pujol						

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="02"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat enderroc"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Argila"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Baixa"/>	COLOR	<input type="text" value="Marró clar"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text" value="Restes de formigó i pedres de tamany mitjà"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text"/>	Z INF	<input type="text"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="3"/>	COBERT PER	<input type="text" value="1"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Estrat de rebliment per a anivellar el terreny"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="segle XX"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="03"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat geològic"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="limolites, gresos i conglomerats"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Alta"/>	COLOR	<input type="text" value="Roig-gris"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text"/>	Z INF	<input type="text"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text"/>	COBERT PER	<input type="text" value="1,2"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text" value="4,8"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Estrat geològic"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="Període oligocè"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	Torre de Rialb	ANY	2010	U.E.	04
MUNICIPI	Torre de Rialb (La Noguera)	CODI	TR-10	TIPUS	Retail
DEFINICIÓ				ÀMBIT/SECTOR	
				FET/ESTRUC.	Sitja
COMPOSICIÓ GEOL.					
COMPOSICIÓ ORG.					
COMPACTACIÓ		COLOR			
INCLUSIONS (-10%)					
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL		MOSTRES			
ALTRES OBSERVACIONS					
FORMA PLANTA	Circular	FORMA SECCIÓ	Ovalada		
BASE			OBSERVACIONS PARET		
DIMESIONS	1,5 m diàmetre/1,88 m profunditat				
TIPUS ESTRUCTURA					
MATERIAL CONSTR.					
TIPUS D'OBRA					
ALTRES DADES TÈCNiques					
Z SUP	475,54	Z INF	473,68	m s.n.m.	POTÈNCIA
				cm	ORIENTACIÓ
DIMENSIONS MÀX.				FIABILITAT/CONSERV.	
OBSERVACIONS					
MATERIALS					
Nº INHUM.		ESTRUCTURA VINC.		ORIENTACIÓ IN	
POSICIÓ			CONSERV.		
ALTRES ELEM.					
COBREIX		COBERT PER	1		
FARCEIX		FARCIT PER	5		
TALLA	3	TALLAT PER			
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA			
IGUAL A		COMPARABLE			
INTERPRET.	Sitja				
CRONOL.	segles XIV-XV				
PLANTES		FOTO		DATA	Abril 2010
SECCIONS		NOM	Lourdes Moret Pujol		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	Torre de Rialb	ANY	2010	U.E.	05
MUNICIPI	Torre de Rialb (La Noguera)	CODI	TR-10	TIPUS	Estrat
DEFINICIÓ	Farciment			ÀMBIT/SECTOR	
				FET/ESTRUC.	
COMPOSICIÓ GEOL.	Argila				
COMPOSICIÓ ORG.	Carbons i cendres				
COMPACTACIÓ	Mitjana	COLOR	Roig		
INCLUSIONS (-10%)					
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL		MOSTRES	Carbons		
ALTRES OBSERVACIONS					
FORMA PLANTA		FORMA SECCIÓ			
BASE		OBSERVACIONS PARET			
DIMESIONS					
TIPUS ESTRUCTURA					
MATERIAL CONSTR.					
TIPUS D'OBRA					
ALTRES DADES TÈCNiques					
Z SUP	475,54	Z INF	473,68	m s.n.m.	POTÈNCIA
					cm ORIENTACIÓ
DIMENSIONS MÀX.					FIABILITAT/CONSERV.
OBSERVACIONS					
MATERIALS					
Nº INHUM.		ESTRUCTURA VINC.		ORIENTACIÓ IN	
POSICIÓ				CONSERV.	
ALTRES ELEM.					
COBREIX		COBERT PER	1		
FARCEIX	4	FARCIT PER			
TALLA		TALLAT PER			
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA			
IGUAL A		COMPARABLE			
INTERPRET.	Estrat de rebliment de la sitja UE 4				
CRONOL.	segles XIV-XV				
PLANTES		FOTO		DATA	Abril 2010
SECCIONS		NOM	Lourdes Moret Pujol		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="06"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat de circulació"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Matriu sorrenca"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Baixa"/>	COLOR	<input type="text" value="Marró fosc"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text"/>	Z INF	<input type="text"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="7"/>	COBERT PER	<input type="text" value="1"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Nivell de circulació d'un cobert"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="segle XX"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="07"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat d'anivellament"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Argila i pedres de tamany mig"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Baixa"/>	COLOR	<input type="text" value="Marró-vermell"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text"/>	Z INF	<input type="text"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="3,8,9,13"/>	COBERT PER	<input type="text" value="1,6"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Estrat d'anivellament"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="Indeterminada"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="08"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Retail"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Fossa"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text" value="Tomba 1"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text"/>	COLOR	<input type="text"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text" value="Banyera"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text" value="Còncava"/>		
BASE	<input type="text"/>		OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>	
DIMESIONS	<input type="text" value="0,92 x 0,52 x 0,26 m"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text" value="477,95"/>	Z INF	<input type="text" value="477,69"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>		FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>	
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>		CONSERV.	<input type="text"/>	
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text"/>	COBERT PER	<input type="text" value="7"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text" value="9, 10"/>		
TALLA	<input type="text" value="3"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Fossa d'inhumació (Tomba 1)"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="segles XI-XIII"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="09"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estructura"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Coberta"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text" value="Tomba 1"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Pedres"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text"/>	COLOR	<input type="text"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>	MOSTRES	<input type="text"/>		
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text" value="Ovalada"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text" value="0,92 x 0,52 m"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text" value="477,35"/>	Z INF	<input type="text" value="477,30"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>		FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>	
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>		CONSERV.	<input type="text"/>	
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="10"/>	COBERT PER	<input type="text" value="7"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Coberta de lloses de la tomba 1"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="segles XI-XIII"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="10"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat de farciment"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text" value="Tomba 1"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Argila"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text" value="Restes òssies sense connexió anatòmica"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Mitjana"/>	COLOR	<input type="text" value="Vermellós"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>			MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text" value="477,30"/>	Z INF	<input type="text" value="477,69"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA <input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			ORIENTACIÓ	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="11"/>	COBERT PER	<input type="text" value="9"/>		
FARCEIX	<input type="text" value="8"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>		TALLAT PER	<input type="text"/>	
S'ADOSSA	<input type="text"/>		SE LI ADOSSA	<input type="text"/>	
IGUAL A	<input type="text"/>		COMPARABLE	<input type="text"/>	
INTERPRET.	<input type="text" value="Estrat de farciment de la Tomba 1, on s'hi han documentat restes òssies sense connexió anatòmica corresponents a un mínim de dos individus."/>				
CRONOL.	<input type="text" value="segles XI-XIII"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="11"/>					
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Individu"/>					
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Individu"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>					
				FET/ESTRUC.	<input type="text" value="Tomba 1"/>					
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text"/>				POSITIVES					
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text"/>									
COMPACTACIÓ	<input type="text"/>	COLOR	<input type="text"/>							
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>									
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	<input type="text"/>		MOSTRES	<input type="text"/>						
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>									
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>			NEGATV.				
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>							
DIMESIONS	<input type="text"/>									
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				ESTRUCTUR.					
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>									
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>									
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>									
Z SUP	<input type="text" value="477,17"/>	Z INF	<input type="text" value="477,01"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA	<input type="text"/>	cm	ORIENTACIÓ	<input type="text" value="O-E"/>	GENERAL
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text" value="0,76 x 0,2 m"/>		FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>						
OBSERVACIONS	<input type="text"/>									
MATERIALS	<input type="text"/>									
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>		INHUM.			
POSICIÓ	<input type="text"/>		CONSERV.	<input type="text"/>						
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>									
COBREIX	<input type="text"/>	COBERT PER	<input type="text" value="10"/>			RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES				
FARCEIX	<input type="text" value="8"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>							
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>							
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>							
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>							
INTERPRET.	<input type="text" value="Individu de sexe masculí entre 7 i 14 anys, enterrant en posició de decúbit supí."/>									
CRONOL.	<input type="text" value="segles XI-XIII"/>									
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>					
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>							

JACIMENT	Torre de Rialb	ANY	2010	U.E.	12						
MUNICIPI	Torre de Rialb (La Noguera)	CODI	TR-10	TIPUS	Estructura						
DEFINICIÓ	Escala			ÀMBIT/SECTOR							
				FET/ESTRUC.							
COMPOSICIÓ GEOL.					POSITIVES						
COMPOSICIÓ ORG.											
COMPACTACIÓ		COLOR									
INCLUSIONS (-10%)											
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL		MOSTRES									
ALTRES OBSERVACIONS											
FORMA PLANTA	Rectangular	FORMA SECCIÓ	Graonada			NEGATV.					
BASE		OBSERVACIONS PARET									
DIMESIONS	0,76 x 0,78										
TIPUS ESTRUCTURA					ESTRUCTUR.						
MATERIAL CONSTR.											
TIPUS D'OBRA											
ALTRES DADES TÈCNiques											
Z SUP	477,16	Z INF	476,76	m s.n.m.	POTÈNCIA		cm	ORIENTACIÓ	SW-NE	GENERAL	
DIMENSIONS MÀX.					FIABILITAT/CONSERV.						
OBSERVACIONS											
MATERIALS											
Nº INHUM.		ESTRUCTURA VINC.		ORIENTACIÓ IN							INHUM.
POSICIÓ					CONSERV.						
ALTRES ELEM.											
COBREIX		COBERT PER	13								RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES
FARCEIX		FARCIT PER									
TALLA		TALLAT PER									
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA									
IGUAL A		COMPARABLE									
INTERPRET.	Possible tram d'escala que donava accés a l'església de Sant Iscle i Santa Victòria										
CRONOL.	Indeterminada										
PLANTES		FOTO		DATA	Abril 2010						
SECCIONS		NOM	Lourdes Moret Pujol								

JACIMENT	<input type="text" value="Torre de Rialb"/>	ANY	<input type="text" value="2010"/>	U.E.	<input type="text" value="13"/>
MUNICIPI	<input type="text" value="Torre de Rialb (La Noguera)"/>	CODI	<input type="text" value="TR-10"/>	TIPUS	<input type="text" value="Estrat"/>
DEFINICIÓ	<input type="text" value="Estrat indeterminat"/>			ÀMBIT/SECTOR	<input type="text"/>
				FET/ESTRUC.	<input type="text"/>
COMPOSICIÓ GEOL.	<input type="text" value="Argila i pedres de tamany mig"/>				
COMPOSICIÓ ORG.	<input type="text" value="Restes òssies sense connexió anatòmica"/>				
COMPACTACIÓ	<input type="text" value="Baixa"/>	COLOR	<input type="text" value="Marró clar"/>		
INCLUSIONS (-10%)	<input type="text"/>				
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL				MOSTRES	<input type="text"/>
ALTRES OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
FORMA PLANTA	<input type="text"/>	FORMA SECCIÓ	<input type="text"/>		
BASE	<input type="text"/>	OBSERVACIONS PARET	<input type="text"/>		
DIMESIONS	<input type="text"/>				
TIPUS ESTRUCTURA	<input type="text"/>				
MATERIAL CONSTR.	<input type="text"/>				
TIPUS D'OBRA	<input type="text"/>				
ALTRES DADES TÈCNiques	<input type="text"/>				
Z SUP	<input type="text" value="477,22"/>	Z INF	<input type="text"/>	m s.n.m.	POTÈNCIA
					<input type="text"/> cm
DIMENSIONS MÀX.	<input type="text"/>			FIABILITAT/CONSERV.	<input type="text"/>
OBSERVACIONS	<input type="text"/>				
MATERIALS	<input type="text"/>				
Nº INHUM.	<input type="text"/>	ESTRUCTURA VINC.	<input type="text"/>	ORIENTACIÓ IN	<input type="text"/>
POSICIÓ	<input type="text"/>			CONSERV.	<input type="text"/>
ALTRES ELEM.	<input type="text"/>				
COBREIX	<input type="text" value="12"/>	COBERT PER	<input type="text" value="7"/>		
FARCEIX	<input type="text"/>	FARCIT PER	<input type="text"/>		
TALLA	<input type="text"/>	TALLAT PER	<input type="text"/>		
S'ADOSSA	<input type="text"/>	SE LI ADOSSA	<input type="text"/>		
IGUAL A	<input type="text"/>	COMPARABLE	<input type="text"/>		
INTERPRET.	<input type="text" value="Estrat de funció indeterminada"/>				
CRONOL.	<input type="text" value="Indeterminada"/>				
PLANTES	<input type="text"/>	FOTO	<input type="text"/>	DATA	<input type="text" value="Abril 2010"/>
SECCIONS	<input type="text"/>	NOM	<input type="text" value="Lourdes Moret Pujol"/>		

POSITIVES

NEGATV.

ESTRUCTUR.

GENERAL

INHUM.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

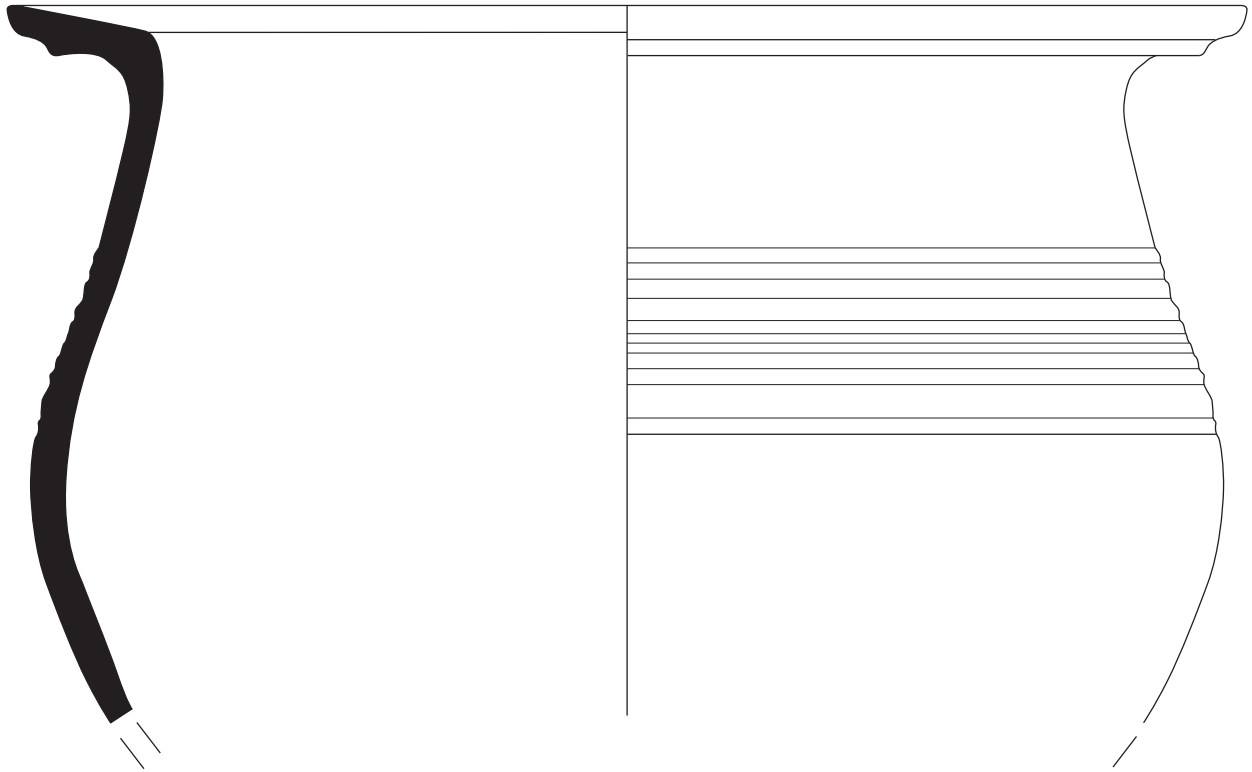
ANNEX 4: INVENTARI DELS MATERIALS I DIBUIXOS

INVENTARI DE MATERIALS

TORRE DE RIALB (LA BARONIA DE RIALB, LA NOGUERA)

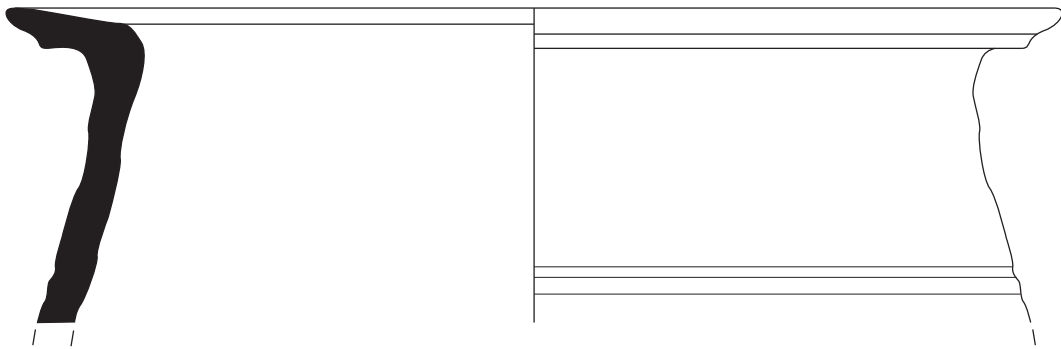
UE	Núm.	Classe	Forma	Tipus	Informes	Vores	Bases	Nanses	Altres	NMI	NTI	Observacions
	1-2	CMBCR	OLLA	INDETERMIN	0	2	0	0	0	1	1	
												Presenta decoració incisiva de cercles concèntrics. Segle XIV-XV
1	0	CMBCR	OLLA	INDETERMIN	0	1	0	0	0	1	1	
1	0	ELVID	COPA	INDETERMIN	0	0	1	0	0	1	1	Peu anular
5	0	CMBCO	INDETERMIN	INDETERMIN	0	0	1	0	0	1	1	Fons pla
5	4	CMBCR	OLLA	INDETERMIN	0	1	0	0	0	1	1	segle XIV-XV
5	3	CMBCR	OLLA	INDETERMIN	0	1	0	0	0	1	1	segle XIV-XV
5	0	CMBCR	OLLA	INDETRMIN	0	0	2	0	0	1	1	Fons pla
5	0	CMBCR	OLLA	INDETERMIN	18	0	0	0	0	1	1	Tres fragments presents ecoració incisa de cercles concèntrics
5	0	ELCER	ESCÒRIA	INDETERMIN	0	0	0	0	1	1	1	Restes d'escòria de ceràmica
5	0	ELMET	CLAU	INDETERMIN	0	0	0	0	1	1	1	Clau de ferro amb cap rodó i secció circular
13	0	CMBCR	INFORME	INDETERMIN	3	0	0	0	0	1	1	

TR'10-5-1

0 1 2 3 4 Cm

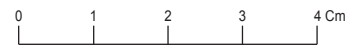
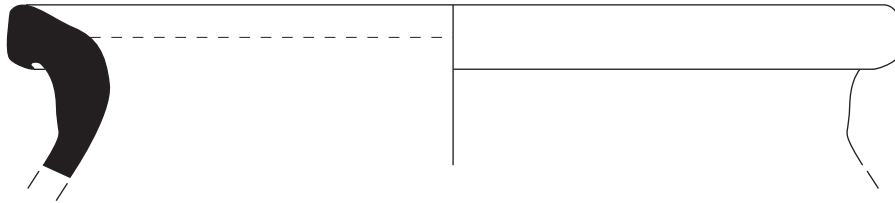
TR'10-5-2

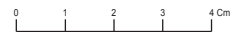
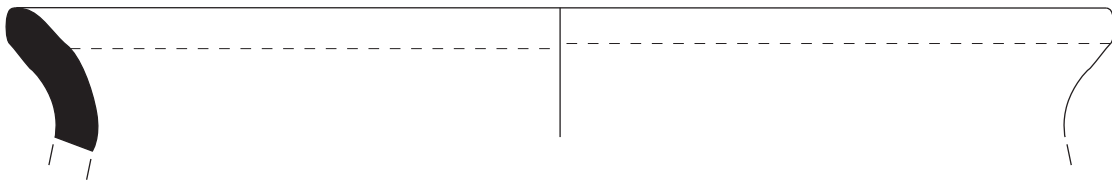
0 1 2 3 4 Cm

Làmina 1: Ceràmiques UE 5.

TR'10-5-3

TR'10-5-4

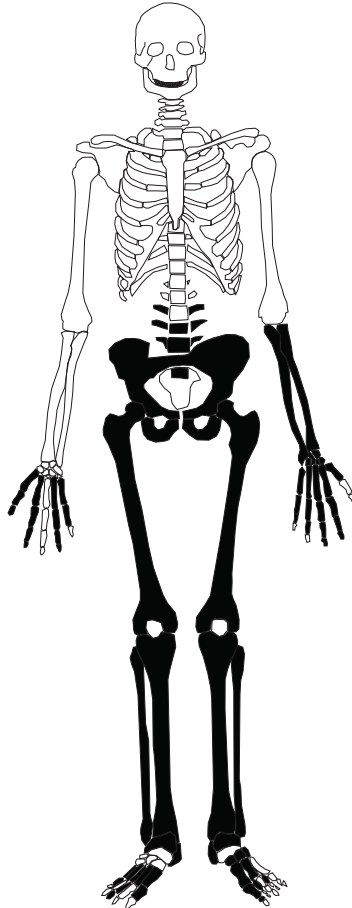

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

ANNEX 5. ESTUDI ANTROPOLÒGIC I FAUNÍSTIC

1. Restes òssies en connexió anatòmica

A la tomba UE 8 s'ha pogut determinar un conjunt de restes en connexió anatòmica (individu UE 11), on s'han recuperat parts de la mà dreta (metacarps i falanges), de l'extremitat superior esquerra distal (radi cúbit, carpials, metacarps i falanges), les dues darreres vèrtebres lumbars (i part de l'arc vertebral de l'anterior) així com la pelvis, el corpus del sacre i les extremitats inferiors força ben conservades, on tan sols manquen les ròtules, alguns ossos tarsians, un metatars i algunes falanges.

Representació esquemàtica de les restes òssies en connexió anatòmica

Determinació del sexe

L'únic ós recuperat on podem veure característiques del dimorfisme sexual és la pelvis, d'on hem observat que:

- L'escotadura ciàtica és més aviat profunda i estreta, la qual cosa és una característica masculina altament fiable.
- El forat obturador presenta un contorn més aviat ovalat, la qual cosa seria, també, una característica masculina.
- El solc preauricular, la sínfisis del pubis i la apòfisis col·loide no s'han conservat, en cap de les dues lateralitats.
- Degut a l'alta fragmentació d'aquest os i la seva pobre conservació no ha estat possible calcular l'índex isquiopubià.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

A partir d'aquestes variables, tot i que fragmentaries, podem plantejar que segurament es podria tractar d'un individu de sexe masculí.

Determinació de l'edat

Al no comptar amb les restes dentàries tan sols podem establir un paràmetre d'edat a partir de l'epifisació de l'esquelet postcranial:

- No estan epifisats ni distal ni proximal: el fèmur, la tibia, el peroné, el cúbit, el radi i la cresta ilíaca, la qual cosa ens indica que és un individu que encara no ha iniciat el procés de maduresa òssia de la pubertat, la qual cosa ens marcaria una edat inferior als 14 anys.
- Les falanges i els metàpodes, tant metacarps com metatarsos, es troben fusionats de forma proximal però no distal, tot i que la epífisi distal es troba ja formada, la qual cosa ens indica un paràmetre d'edat situat entre els 7 i els 15 anys.
- No s'ha conservat en bon estat la part proximal del calcani, que epifisa sobre els 10 anys.
- Al no conservar-se la sínfisi pubiana, no s'ha pogut tenir en compte aquesta variable.

Com a conclusió podem marcar un paràmetre d'edat entre els 7 i els 14 anys.

2. Restes òssies sense connexió anatòmica

S'han localitzat restes òssies d'origen humà a les UE 1, UE 10 i UE 13, mentre que a la UE 5 les restes documentades únicament són d'origen animal.

2.1. Restes localitzades a l'estrat UE 1:

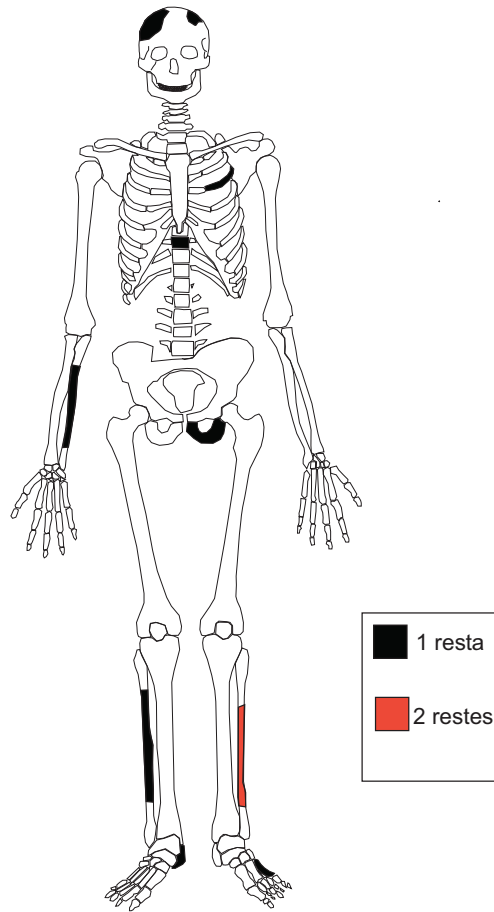
- Restes de fauna:

En aquesta unitat estratigràfica s'ha recuperat un metacarp de bòvid sencer, així com un calcani i una escàpola de suïd.

Cal destacar, a nivell tafonòmic, que el metacarp i el calcani presenten mossegades de carnívor i que el calcani, a més, també té traces de desmembrament, la qual cosa ens parlaria d'un context de deixalles de consum o carnisseria que haurien estat afectats, a posteriori, per carnívors, segurament cànids.

- Restes humanes:

Dintre d'aquesta unitat estratigràfica s'han recuperat un nombre mínim de tres individus, variable determinada a partir de la repetició de fragments anatòmics i paràmetres d'edat incompatibles.

Representació esquelètica de les restes òssies humanes sense connexió anatòmica a la UE 1

Per a la determinació de les edats s'han estudiat els paràmetres osteològics corresponents a l'envelliment de l'individu a les següents restes:

- El pubis presenta unes mesures biomètriques corresponents a un individu perinatal o bé nonat. Cap altra resta òssia d'aquesta UE es correspondria amb un individu d'aquestes característiques.
- El radi presenta una fusió a la epifisi proximal, la qual cosa suposaria una edat superior als 13 anys.

Així doncs veiem com a partir dels grups d'edat i la repetició anatòmica del peroné esquerra, tindriem un individu perinatal o no nat, un de més de 13 anys i un altre d'edat indeterminada.

2.2. Restes localitzades a l'estrat UE 5:

Dins aquesta UE tan sols s'ha recuperat una molar segona inferior d'un èquid juvenil.

2.3. Restes localitzades a l'estrat UE 10:

- Restes de fauna:

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

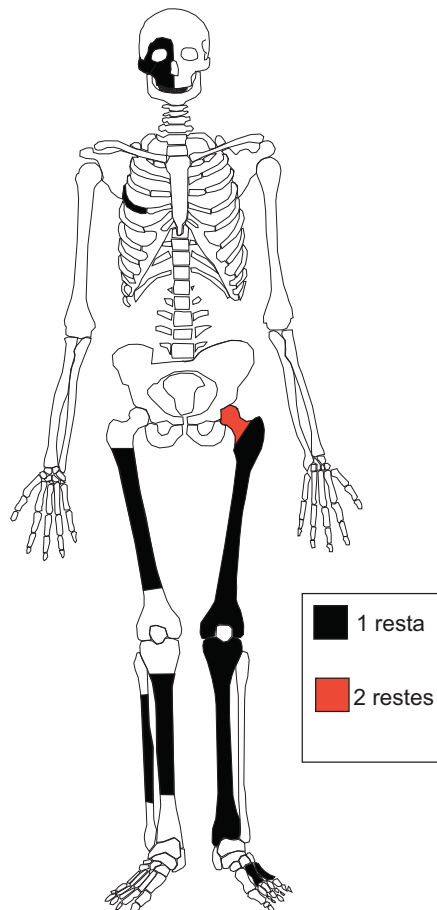
Dins aquesta unitat estratigràfica s'ha recuperat un metacarp proximal d'èquid, una tibia medial i una distal de bòvid, així com tres restes òssies d'ovicàprid: una tibia medial, un metacarp sencer i un fèmur proximal.

A nivell tafonòmic cal destacar que el metacarp d'ovicàprid presenta mossegades de carnívor sobre la seva epífisi distal, mentre que a sobre el fèmur proximal d'ovicàprid i la tibia distal de bòvid hi podem observar traces de descarnament. Les fractures de tots els ossos, excepte el metacarp d'ovicaprí presenten una morfologia espiral produïda de forma antròpica per percussió directe.

Com a conclusió podem plantejar un doble origen de les restes: el metacarp d'ovicàprid hauria estat aportat per un carnívor, segurament un cànid, mentre que la resta d'ossos serien deixalles de consum humà.

- Restes humanes:

Dins aquesta UE trobaríem les restes, sense connexió anatòmica, pertanyents a un nombre mínim de dos individus, al trobar una resta òssia repetida dos vegades, la diàfisi proximal del fèmur dret, un epifisat i l'altre no. Cap d'aquestes restes es podria correspondre, ni per anatomia ni per paràmetres d'edat, amb el mort en connexió anatòmica localitzat (UE 11).

Representació esquelètica de les restes òssies humanes sense connexió anatòmica a la UE 10

La única resta de la qual ha estat possible establir un dimorfisme sexual ha estat el fragment cranial dret on veiem com l'arc supraorbital presenta una morfologia poc marcada, la qual cosa seria un indicatiu de sexe femení, tot i que aquesta variable no és altament fiable.

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

Per a la determinació de les edats s'han utilitzat els paràmetres osteològics corresponents a l'envelliment de l'individu a les següents restes:

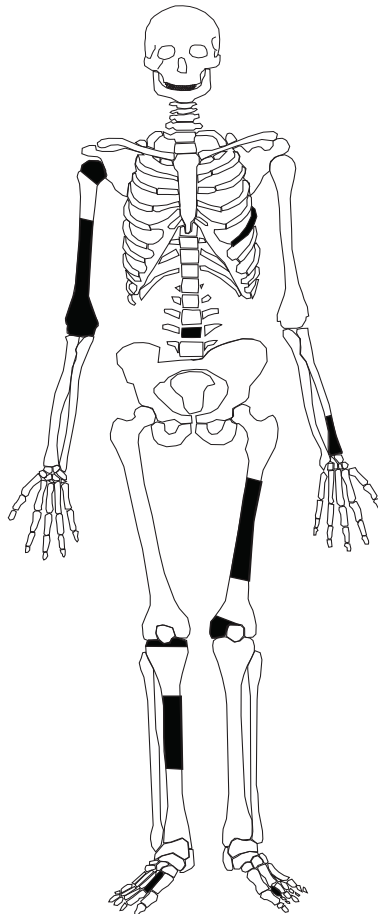
- Al fragment cranial hem pogut determinar que presenta un nivell de desgast dentari tipus 2/2+, que correspondria a un paràmetre d'entre 17 i 25 anys.
- El fèmur i la tibia esquerra presenten una epifisiació completa, la qual cosa ens indicaria que ha sobrepassat els 20 anys d'edat.
- L'altre fragment de fèmur esquerra proximal recuperat no està epifisat i té unes dimensions biomètriques molt inferiors, la qual cosa ens indicaria un paràmetre d'edat inferior als 20 anys.

A partir d'aquí podem veure que tenim dos grups d'edat, corresponents també amb el nombre mínim d'individus: un grup de restes d'entre 20 i 25 anys i un altre d'inferior a 20 anys d'edat.

Pel què fa a les patologies la única que s'ha pogut detectar correspon a una periodontitis avançada al fragment de maxil·lar, contretament sobre les incisives, la canina, el primer premolar i el segon molar.

2.4. Restes localitzades a l'estrat UE 13:

Dins aquesta unitat estratigràfica tan sols s'han pogut determinar restes òssies humanes, pertanyents a un mínim de dos individus, variable determinada a partir dels paràmetres d'edat incompatibles:

Representació esquelètica de les restes òssies humanes sense connexió anatòmica a la UE 13

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

La determinació de les edats s'ha realitzat per mitjà de paràmetres osteològics corresponents a l'envelliment de l'individu a les següents restes:

- Un húmer medial/distal no es troba epifisat i presenta unes mesures biomètriques corresponents a un individu perinatal.
- Un radi proximal i un húmer proximals es troben epifisats, la qual cosa suposaria un marge d'edat superior als 13 i als 16 anys respectivament.

Això ens dona de nou dos grups d'edat diferenciats: per una banda un individu perinatal (acabat de néixer o mort poc abans del part) i un altre que ja hauria completat la maduresa òssia de la pubertat.

3. Inventari antropològic

UE	OS	FRACCIÓ	DESGAST	FUSIÓ	EDAT	SEXE	COSTAT	PATOLOGIES	FRACTURA	OBSERVACIONS
10	CR	MX+NA+ORBITAL+FRONTAL+IN+PM+M+ ESFENOIDES	2/2+		17-25	F?	D	Periodontitis a 1, 3,4 i 7	FT	
10	FE	DM+DP					D		FI	
10	TI	DM+DP+EP		F	+16		D		FE	
10	TI	DM					E		FI	
10	TI	DM					D		FI	
10	TI	DP+EP		FP	+16		E		FT	
10	CR	TEMPORAL+ CÒNDIL AUDITIU + APÓFISIS MASTOIDEA					E		FI	
10	TI	EP		FP	+16		E		FT	
10	MT II	S		F	+12					
10	TI	EP+DP		FP	+16		D		FL	
10	TI	EP+DP		FP	+16		D		FL	
10	PE	DM					E		FI	
10	FE	EP		UP	-15		D		FI	
10	CR	ARC ZYGOMÀTIC					D			
10	CR	TEMPORAL+ ESFENOIDES+ PARIETAL							FI	
10	FE	ED+DD		FD	+16				FT	
10	MT	DM							FI	
10	PE	DM					D		FI	
10	FE	DM							FL	
10	FE	DM					E		FL	
10	FE	EP		UP	-15					
10	CR	PAR								
10	ND	DM								
10	ND	DM								
10	ND	DM								

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

1	CAL	COR					E		FI	
1	CR	PAR								
1	PEL	PU			PERINATAL - FETUS		E			
1	PE	DM					D		FT	
1	CU	DM					D		FT	
1	CU	DM					D		FT	2 fragments
1	CU	CM					E		FT	
1	RA	DM					E		FT	
1	MP	DM							FI	
1	VT	APÒFISI ESPINOSA							FI	
1	FE	DM							FL	
1	TI	DM							FL	
1	CST	COR							FI	
1	CR	PAR							FI	
1	VT	ARC VERTEBRAL							FI	
1	RA	EP		FP	+13				FI	
1	E	COR							FI	
1	FE	DM					E		FL	
1	CST	COR							FI	
1	ND	DM								
1	ND	DM								
1	ND	DM								
1	ND	DM								
1	ND	DM								
13	VL	COR							FI	
13	HU	DM+DD		UD	PERINATAL - FETUS		D		FI	
13	RA	DM+DP+EP		FP	+15		D		FT	
13	HU	EP		FP	+16		E			
13	FE	ED		FD	+16				FI	
13	MT	DM+DD+ED		FD	+12				FT	
13	TI	DM					E		FI	
13	TI	DM					D		FI	
13	TI	DP+EP		FP	+16		E		FI	
13	TI	DM					D		FI	
13	TI	DM					D		FL	
13	CST	COR							FI	
13	FE	DD+ED		FD	+16				FI	
13	CR	PAR							FI	
13	TI	DM							FL	
13	TI	DM							FL	
13	FE	DM							FL	

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

- Ma esquerra: Trapeci, ganxós, capitatum, semilunar, tres sesamoideus, tots els MC, 3 F1, 5 F2, 2 F3. Les falanges es troben semiepifisades distals i no epifisades proximals. Els metacarps es troben epifisats proximals i no epifisats distals.

4. Biometria Humana

4.1. Restes òssies sense connexió anatòmica

Fèmur dret(DP+DM, UE 10):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 27mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 29mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 28mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal:: 32mm

Tíbia dreta (DP+EP+DM, UE 10):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 34mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 24mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 42mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal:: 26mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:52mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:74mm

Metatars II (S, UE 10):

- Llargada màxima:70mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:8 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 7mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:20mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:13mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi distal:14mm
- Amplada transversal a la epífisi distal:9mm

Peroné Esquerra (DM, UE 10):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 13mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 14mm

Peroné Dret (DM, UE 1):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 13mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 11mm

Cúbit Dret (DM, UE 1):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 14mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 14mm

Cúbit Esquerra (DM, UE 1):

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 9mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 13mm_

Radi dret (DP+EP+DM, UE 13):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 9mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 11mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 11mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal: 13mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal: 21mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal: 19mm

Metatars (DM+DD+ED, UE 13):

- Amplada anteroposterior a la epífisi distal: 14mm
- Amplada transversal a la epífisi distal: 8mm

Tíbia Esquerra (DM, UE 13):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 25mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 19mm

Tíbia Dreta (DM, UE 13):

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 15mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 12mm

4.2. Restes òssies en connexió anatòmica (UE 11)

Extremitats anteriors:

Radi Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 7 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 9mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 15mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal: 21mm

Cúbit Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 9 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 11mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 15mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal: 20mm

Metacarp I Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 6 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 6mm

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

Metacarp I Dret:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 7 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 7 mm

Metacarp II Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 6 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 6 mm

Metacarp II Dret:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 6 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 6 mm

Metacarp III Esquerra:

- Llargada màxima: 46 mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 6 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 6 mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal: 8 mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal: 8 mm

Metacarp IV Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 4 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 5 mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi distal: 7 mm
- Amplada transversal a la epífisi distal: 7 mm

Metacarp IV Dret:

- Llargada màxima: 38 mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 5 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 4 mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi distal: 8 mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal: 9 mm

Metacarp V Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 5 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 4 mm

Metacarp V Dret:

- Llargada màxima: 38 mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 5 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 4 mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi distal: 8 mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal: 8 mm

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

Extremitats posteriors

Fèmur esquerre:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 20mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 17mm
- Amplada anteroposterior al caput: 34mm
- Amplada transversal al caput: 31mm
- Amplada anteroposterior al coll: 21mm
- Amplada transversal al coll: 23mm

Fèmur dret:

- Llargada màxima: 310 mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 21mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 19mm
- Amplada anteroposterior al coll: 20mm
- Amplada transversal al coll: 26mm

Tíbia esquerra:

- Llargada màxima: 280 mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 21 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 19mm

Tíbia dreta:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 20 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 17mm

Peroné Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 10mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 7mm
- Amplada anteroposterior a la diàfisi proximal: 11mm
- Amplada transversal a la diàfisi proximal: 15mm

Peroné Dret:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial: 12mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 9mm

Astràgal dret:

- Llargada màxima: 46mm
- Amplada màxima: 25mm

Astràgal esquerra:

- Llargada màxima: 44mm
- Amplada màxima: 25mm

Metatars V Esquerra:

Intervenció arqueològica

Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

- Llargada màxima:48mm
- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:8 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 7mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:14mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:9mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi distal:9mm
- Amplada transversal a la epífisi distal:7mm

Metatars V Dret:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:8 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 6mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:13mm

Metatars IV Esquerra:

- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:13mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:10mm

Metatars IV Dret:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:7 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 5mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:13mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:8mm

Metatars III Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:6 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 4mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:11mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:9mm

Metatars II Esquerra:

- Diàmetre anteroposterior a la diàfisi medial:7 mm
- Diàmetre transversal a la diàfisi medial: 5mm
- Amplada anteroposterior a la epífisi proximal:14mm
- Amplada transversal a la epífisi proximal:9mm

5. Inventari fauna

UE	ESPÈCIE	OS	FRACCIÓ	DESGAST	FUSIÓ	EDAT	FRACTURA	PART	OBSERVACIONS
10	OVCA	FE	DP+DM		SFP	JU	FE	EP	
10	EQCA	MC	DP+DM		FP	AD-JU	FE	EA	
10	BOTA	TI	DD		FD	AD-JU	FE	EP	Traces descarnació
10	OVCA	TI	DM				FE	EP	
10	OVCA	MC	DM+DP		FP	AD-JU	FI	EA	Mossegades carnívor
10	BOTA	TI	DM				FL	EP	Punts d'impacte
1	BOTA	MC	DM+DP		FP	AD-JU	FI	EA	Mossegades carnívor
1	SUDO	E	SP+CA+ COLL COR				FI	CIN	
1	OVCA	CAL	S		U	IN-JU		EP	Mossegades carnívor i traces desmembrament
1	OVCA	TI	DM				FI	EP	
5	EQCA	M1	INF	DI-DM		JU		C	

Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

ANNEX 5. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

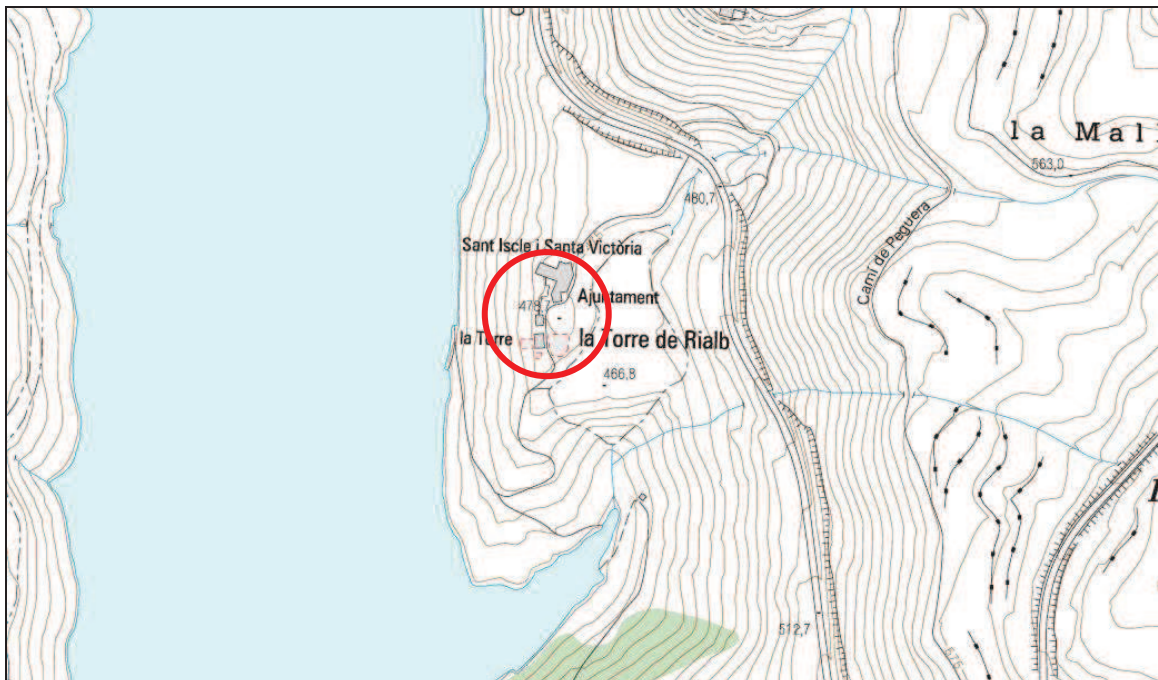
Intervenció arqueològica
Plaça de l'Església de la Torre de Rialb
La Baronia de Rialb, la Noguera

PLÀNOLS DE SITUACIÓ

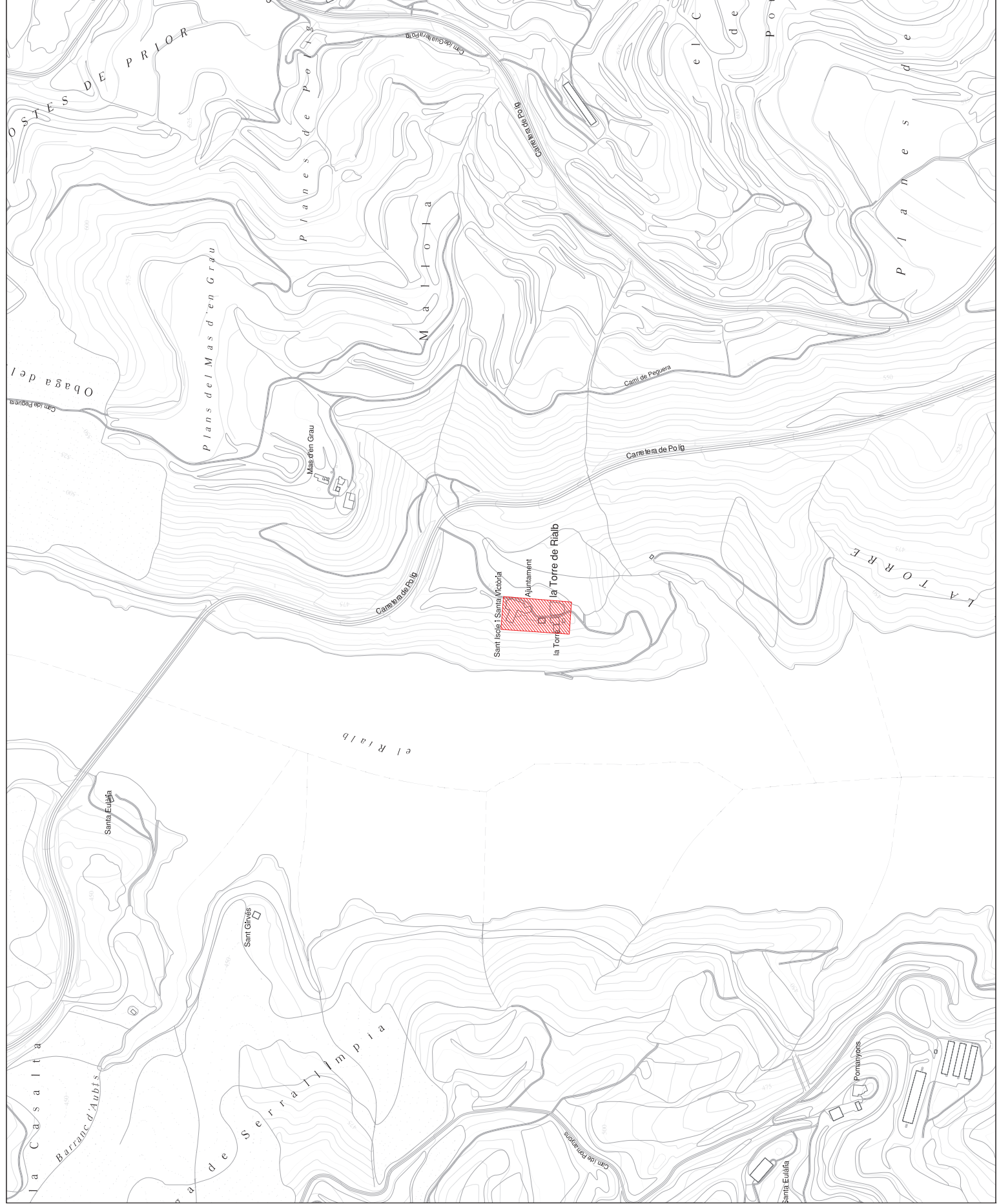
Situació de l'obra. Escala 1:50.000

Font: Institut Cartogràfic de Catalunya

Situació de l'obra. Escala 1:10.000

Font: Institut Cartogràfic de Catalunya

Llegenda

N

Zona de seguiment

Lloc de la intervenció
Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Rialb (La Baronia de Rialb, La Nogueira)

Protecció i ffortament
INCASÒL-Institut Català del Sol

Directe Arqueològica
Lourdes Muret Fujal

Títol del plànol
Plànol de situació

Escala: **A3 1:5000**
Num. plànol: **1**
Data: **Abril 2010**
Full: **1 de 1**

Llegenda
Trocant de les rases

Lloc de la intervenció
Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Riabó (La Baronia de Riabó, La Noguera)

Institució i finançament
INCASÒL - Institut Català del Sòl

Directe Arqueològica
Lourdes Muret Fujal

Títol del plànol
Ubicació de les rases

Escala	Núm. plànol
A3 1:500	2
Data	Fol·li
Abril 2010	1 de 1

Església de Sant Iscle i Santa Victòria

Rasa 1

Rasa 3

Rasa 2

Rasa 4

Rasa 2

Antic Ajuntament

Legenda

- Contorn estructural
- Estrat. Aigués
- Procesos
- Relleu
- Projectat hipotètic
- Estat natural
- Unitat excavació
- Tracat de les rases

Lloc de la intervenció

Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Rialdó (La Baronia de Rialdó, La Noguera)

Promoció i finançament

INCASÒL- Institut Català del Sol

Directe Arqueològica

Lourdes Moret Fajal

Títol del lloc

Ubicació de les restes localitzades

Escala

Núm. planol

3

A3 1:100

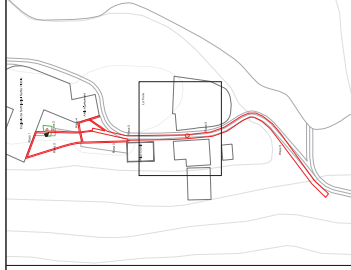
Data

Abril 2010

Folli

1 de 2

antequem
ARQUEOLOGIA • PATRIMONI CULTURAL

- Llegenda**
- Contorn estructura
 - Estrat. urbanística
 - Parcel·les
 - Rialb
 - Projectat hipotètic
 - Estat actual
 - Límit excavació
 - Troçat de les restes

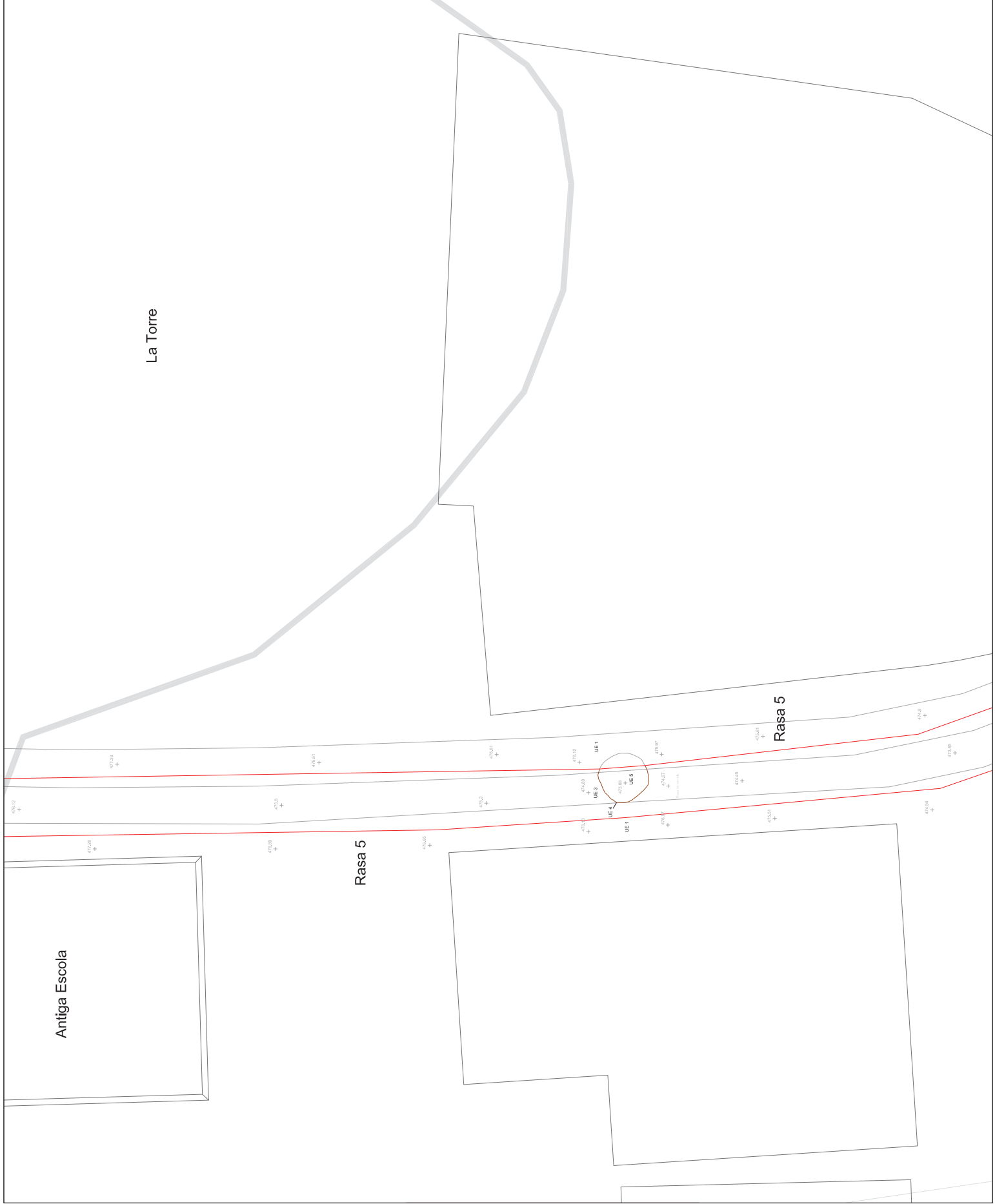
Lloc de la intervenció
Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Riialb (La Baronia de Riialb, La Noguera)

Promoció i finançament
INCASÒL - Institut Català del Sòl

Directe Arqueològica
Lourdes Muret Fujal

Títol del Pla
Ubicació de les restes localitzades

Escala	Núm. planell	3
A3 1:100	Fol·li	2 de 2
Data	Abril 2010	

- Llegenda**
- Contorn estructura
 - Estruct. visibles
 - Paredes
 - Retall
 - Projectació hipotètica
 - Estruct. natural
 - Límit excavació

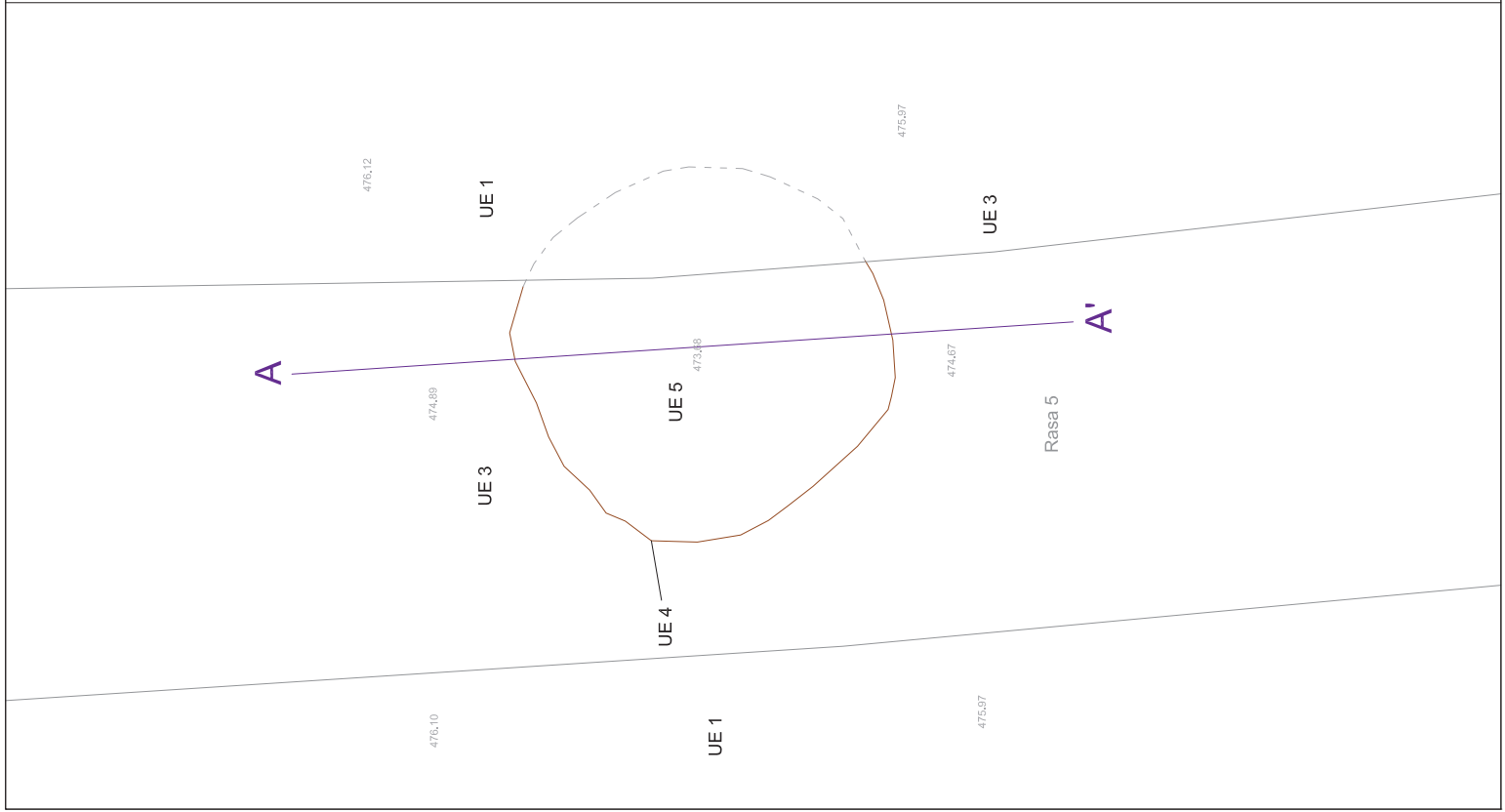
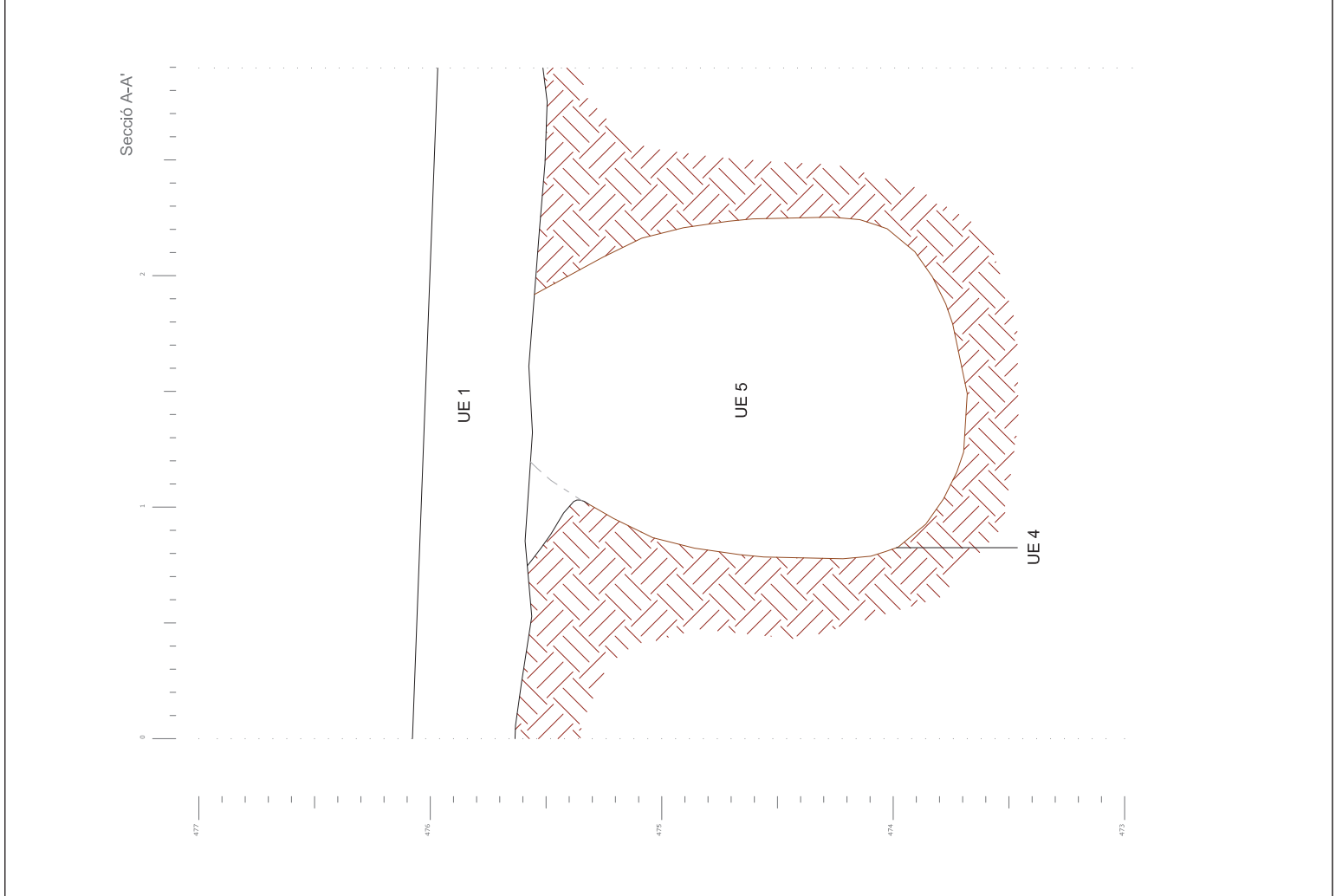

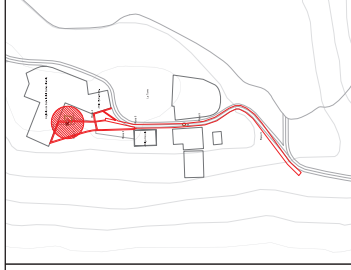
Lloc de la Intervenció
Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Ribalb (La Baronia de Ribalb, La Noguera)

Projecció i Enquadrament
INCASÒL - Institut Català del Sòl
 Direcció Arqueològica
Lourdes Moret Pujol

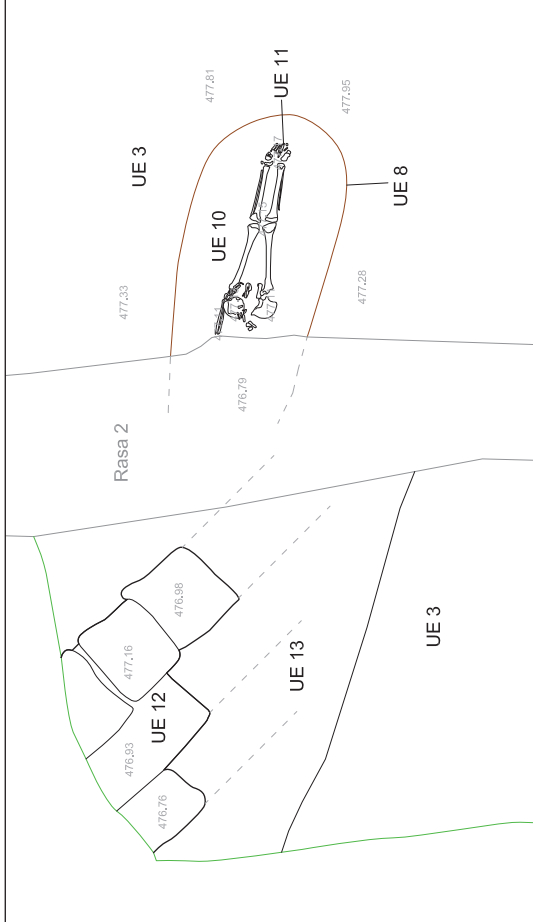
Títol del Plànol
Planta i secció de les restes localitzades

Escala: Num. plànol **4**
 A3 1:20 Full
 Data: Abril 2010 1 de 2

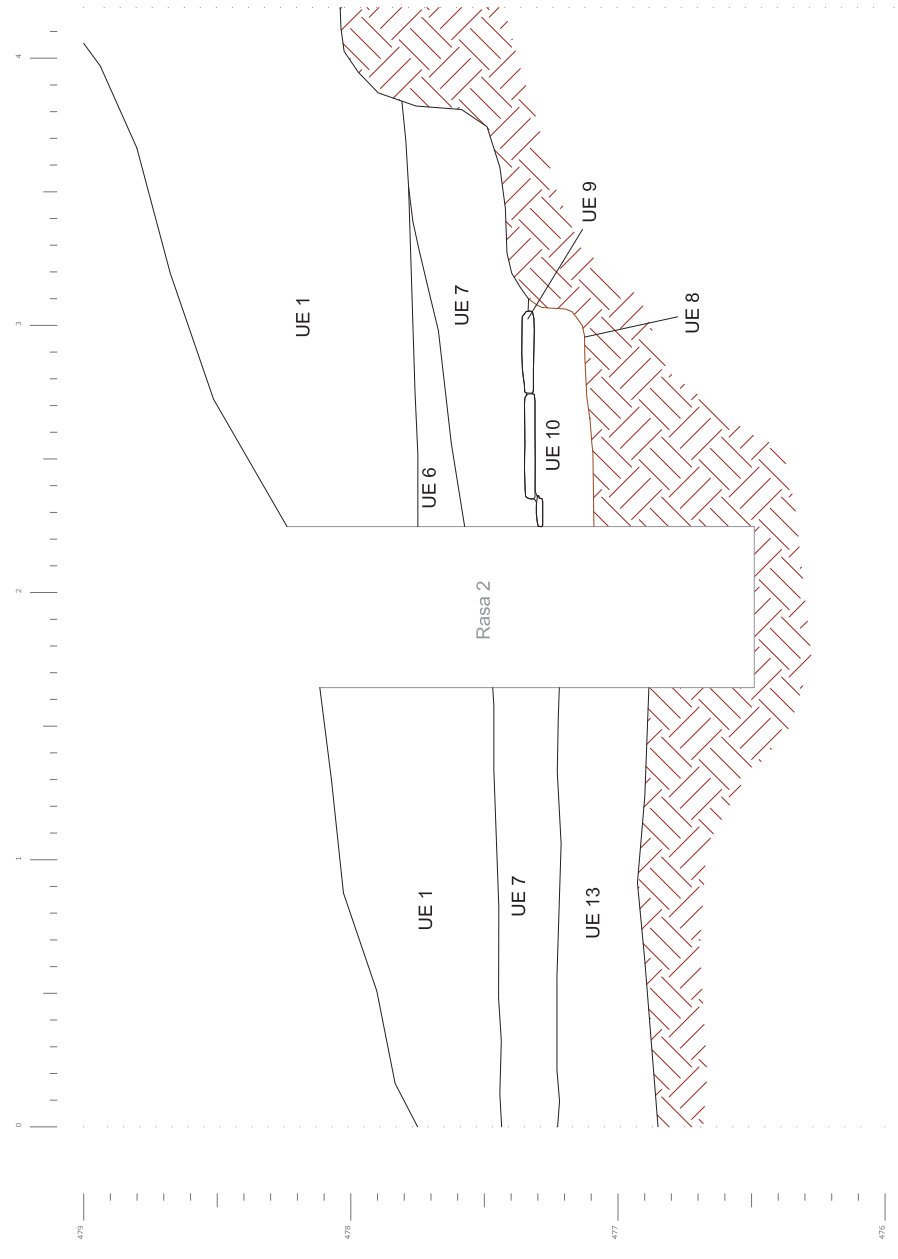

- Legenda**
- Contorn estructura
 - Estrat
 - Escales
 - Pedres
 - Retall
 - Projecció hipotètica
 - Estrat natural
 - Estrat excavat
 - Línia excavació

Secció B-B'

Ubic. de la Intervenció
 Urbanització de la plaça de l'Església del nucli urbà de la Torre de Riudellors (La Baronia de Riudellors, La Noguera)

Promoció i Financament
 INCASOL- Institut Català del Sòl

Direcció Arqueològica
 Lourdes Moret Pujol

Títol del Pla
 Planta i secció de les restes localitzades

Escala	Num. planis
A3 1:20	4
Data	Fol
Abril 2010	2 de 2